

Ændringsforslag nr. 4
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5
forkastedes, idet 29 stemte for, 116 imod.

Ændringsforslag nr. 6
forkastedes, idet 11 stemte for, 134 imod.

Ændringsforslag nr. 7 og 8 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 6.

Ændringsforslag nr. 9 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 1.

Ændringsforslag nr. 10
forkastedes, idet 29 stemte for, 116 imod.

Ændringsforslag nr. 11
forkastedes, idet 29 stemte for, 116 imod.

Ændringsforslag nr. 12
forkastedes, idet 29 stemte for, 116 imod.

Ændringsforslag nr. 13
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 14 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 11.

Ændringsforslag nr. 15
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 16 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 12.

Ændringsforslag nr. 17 og 18
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 19
forkastedes, idet 11 stemte for, 134 imod.

Ændringsforslag nr. 20 betragtedes som
forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 19.

Ændringsforslag nr. 21
forkastedes, idet 22 stemte for, 123 imod.

§ 1 med den foretagne ændring
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 22
forkastedes uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 23 og 24, § 2, således
ændret, og §§ 3-5
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 25 betragtedes som
bortfaldet efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 15.

§ 6
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Overtagelse af særforbudsundervisningen).

(Lovforslag nr. L 186. Fremsat 31/1 78. Første behandling 16/2 78. Betænkning 18/5 78).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 11 og 12 på dagsordenen opført sager, nemlig:

11) Anden behandling af:

[Formanden]

Forslag til lov om specialundervisning for voksne.

(Lovforslag nr. L 187. Fremsat 31/1 78. Første behandling 16/2 78. Betænkning 18/5 78).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

12) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v. (Kompenserende specialundervisning).

(Lovforslag nr. L 188. Fremsat 31/1 78. Første behandling 16/2 78. Betænkning 18/5 78).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattet til forhandling under ét.

Forhandling

Mette Groes (S):

Der er til lovforslag nr. L 186 3 ændringsforslag. De to vedrører pligten til at yde specialpædagogisk bistand sammen med såvel almindelig undervisning som specialundervisning i det omfang, der er behov derfor. Der er ikke tale om nogen realitetsændring, men om en nyttig tydeliggørelse. Alle partier stemmer for disse ændringsforslag.

Fru Gerda Møller ønsker i ændringsforslag nr. 3 ikrafttrædelsesdatoen udskudt fra den 1. januar 1980 til den 1. januar 1983.

Socialdemokratiet kan ikke gå ind for dette ændringsforslag. Det er allerede mange år siden, særforsorgens udflytning blev besluttet, og den er allerede udskudt i 2 år. Dertil kommer, at der også er tid til den 1. juli 1981 til udarbejdelse af udbygningsplaner for skoleområdet. Det er næppe nogen løsning at udskyde arbejdet med udflytningen, særlig da gennemførelsesudvalgene allerede er godt i gang med planerne. Det, som man derimod kan gøre fra folketingets side, er at tilkendegive, hvilke retningslinjer man ønsker der skal arbejdes efter.

I såvel social- som undervisningsudvalget er der gjort et meget stort arbejde for at analysere problemerne og gengive udvalgenes holdning i betænkningen. Jeg synes, det er glædeligt, at hele undervisningsudvalget kan gå ind for, at udbygningsplaner skal hvile på kommuners og amtskommuners egne ønsker om ansvarsfordelingen, at der skal etableres et nært samarbejde mellem social- og kulturforvaltning, at forældrene skal tages med på råd, at behandlingsmødeideen skal overføres til skoleverdenen, så alle implicerede personalegrupper, i den konkrete sag klienterne og forældrene, involveres i beslutningen og, hvor der er tale om institutionskift eller skoleskift, både det afgivende og det modtagende teams medlemmer, samt at der udarbejdes en undervisningsvejledning.

Et flertal i udvalget går ind for, at socialrådgivere og psykologer har faste konsultationstider på skolerne, og at lærerne får de kurser, de har behov for for at kunne klare denne opgave. Endelig forudsætter hele udvalget, at der fastsættes bestemmelser til løsning af lærerressourceproblemet.

Når socialdemokratiet har lagt så megen vægt på at få disse minimumsbetingelser for en vellykket integration nedfældet i betænkningen, skyldes det hensynet såvel til dem, der skal udarbejde planerne, som især til de handicapgrupper, som forslaget vedrører.

I den løbende debat om disse forslag er der to urigtige påstande, som synes at gå igen. For det første at alle særforsorgsbørn skal integreres i folkeskolen. For det andet at specialskolerne skal nedlægges. Ingen af delene er rigtige.

Specialskolernes drift skal varetages på amts- eller kommuneplan i stedet for som nu på statsplan. Der er altså tale om en administrativ omstrukturering, ikke om en nedlæggelse. Det er ikke hensigten, at ethvert særforsorgsbarn absolut skal integreres i folkeskolen. Der er tale om et tilbud til barnet om, at det kan ske.

Det bør i øvrigt understreges, at selve integrationsideen kan praktiseres på flere forskellige måder. Der kan være tale om fuld integration i hele undervisningstiden, om integration i en del af timerne, som særlig egner sig dertil, f. eks. de musiske og praktiske fag, og endelig om en bygningsmæssig integration.

[Mette Groes]

Det siger sig selv, at integrationsgraden afhænger af den nytte, eleven udviklingsmæssigt vil have af at blive integreret, og at integrationstempoet afhænger af planer, der sikrer et vellykket forløb, fordi de både tager hensyn til, at de nødvendige ressourcer er til stede, og at de pædagogiske ideer kan bære – dette være sagt særlig i al kærlighed til fru Ebba Strange. Der er altså ikke tale om at presse integrationsideen ned over hovedet på hverken de berørte personer eller myndigheder.

Med hensyn til ressourcer er den undersøgelse, som er lavet af Poul Erik Jensen på Danmarks pædagogiske institut, blevet stærkt citeret. Men man bør nok notere sig, at undersøgelsen ikke er en analyse af de økonomiske konsekvenser af særforsorgens udflytning. Den er en analyse af, hvad det ville koste os, hvis vi gjorde i hele landet, som de har gjort i Esbjerg og i Rødovre, men det gør vi imidlertid ikke.

I Esbjerg har man næsten fuldt ud integreret 12 debile børn og givet forsøget alle tænkelige ressourcer med på vejen. Så flot vil man nok ikke være alle steder. Det vigtigste er, at ingen forudsætter, at ethvert debilt barn i dette land skal integreres på denne måde i folkeskolen. I Rødovre har man nedlagt alle specialklasser. Det er klart, at det koster penge, men igen må man sige, at der ikke er nogen, der fremover forbyder kommunerne at have specialklasser, og at de love, vi debatterer i dag, ikke går ud på at nedlægge dem. Der er altså ikke tale om, at Danmarks pædagogiske institut har beregnet, hvad disse love koster. Der er tale om, at man har beregnet, hvad et Esbjerg- og et Rødovreforsøg koster i landsmålestok.

Det er en god regel for al form for pædagogisk nyskabelse, at man ikke skal begynde med det sværeste. Det ville derfor være integrationsideens grundskud, hvis man fra næste skoleår tog de tungest handicappede elever og uden videre puttede dem ind i folkeskolen, og det er da heller ikke meningen. Meningen er at skabe et lovgrundlag for, at såkaldt normale børn og særforsorgsbørn kan undervises sammen i det omfang, de har udbytte deraf, og det må det være svært at have noget imod.

Med hensyn til de betænkeligheder, som jeg på fremskridtspartiets vegne gav udtryk for ved førstebehandling af disse lovforslag, er der ikke under udvalgsarbejdet fremkommet oplysninger eller andre relationer til forslagene, der på væsentlig måde har kunnet formindske eller fjerne den skepsis, som vi fra fremskridtspartiet nærer til disse forslag.

Udvalgsarbejdet vedrørende lovforslagene har været meget omfattende, og på grundlag af en så grundig behandling i udvalgene skulle det være muligt at danne sig et klart billede af de virkninger, som lovforslagenes gennemførelse vil betyde – jeg vil sige: næsten et klart billede. Når jeg siger »næsten«, så skyldes det, at man med beklagelse må konstatere, at en rapport, der er udarbejdet på Danmarks pædagogiske institut, og som vedrører en meget væsentlig del af lovforslagene, nemlig integrationen i folkeskolen, først kom udvalget i hænde på et tidspunkt, da behandlingen af forslagene var tilendebragt.

Selv om jeg ikke opfatter den omtalte rapport som værende et fuldt dækkende udsagn om særforsorgens overførsel til og integration i folkeskolen, så mener jeg dog, at den indeholder så mange beregninger og undersøgelsesresultater, at den kunne give grundlag for nye indgående overvejelser, der måske ville føre til en noget anderledes stillingtagen til de problemer, vi her står over for. Det gælder først og fremmest de alvorlige ressourcemæssige problemer, som det af rapporten klart fremgår at vi vil blive præsenteret for, hvis vi gennemfører lovforslagene i den nu foreliggende form.

Nu er det ikke min mening her ved anden behandling at begynde at gå i detaljer med hensyn til indholdet af den nævnte rapport, det burde som sagt være sket under udvalgsbehandlingen; men til rapportens hovedkonklusion, det forventede meget store lærertimforbrug, kan jeg ikke undlade at knytte nogle kommentarer.

De beregninger af lærertimeforbruget, der er foretaget på grundlag af forsøgsundervisningen i Esbjerg og Rødovre, viser, at den skepsis, som jeg har nævnt tidligere om, at lovforslagenes gennemførelse ville kræve meget store personaleudvidelser, ikke er gjort til skamme – tværtimod. Det indebærer også, at der vil opstå et yderligere pres på de i forve-

[Wissing]

jen hårdt pressede videreuddannelser for lærere.

Så kan man spørge, om det vil være muligt at få tilstrækkelig mange lærere til at søge videreuddannelse, således at de vil være i stand til at varetage den vidtgående specialundervisning, som der vil være tale om. Svaret må blive et klart ja. Lærerne vil nærmest komme til at stå i kø for at få denne videreuddannelse. Det er der egentlig ikke noget mærkeligt i, for hvis vi f. eks. ser på beregningerne fra Esbjergforsøgene, så er de privilegier, der følger med at undervise integrerede elever, af et ikke uvæsentligt omfang.

Der er for det første tale om timereduktion for alle lærere, der har integrations elever i en klasse, men der gives også en halv ugentlig konferencetime for samme. Derudover har undervisningsministeriet udsendt en cirkulæreskrivelse af den 31. marts 1978 vedrørende særligt tillæg til lærere og overlærere ved undervisningscentre for svært handicappede elever. Af denne fremgår, at der til alle lærere, der underviser ved centrene, skal ydes et særligt tillæg med et grundbeløb på 900 kr. årligt. Dette grundbeløb bliver i dag med alle tillæg til en årlig ekstraindtægt på over 8.000 kr. Da undervisningscentre for handicappede på mange måder danner et forbillede for den yderligere integration, som lovforslagene er udtryk for, kan det vel betragtes som givet, at aflønningen her skal ske efter samme principper. Det ville glæde mig, hvis undervisningsministeren kan be- eller afkræfte dette.

Rapporten fortæller også om øget psykologisk bistand, og det tør siges, at der er tale om en forøgelse, der kan mærkes. Når der ved Esbjergforsøgene skal bruges en psykolog til foruden at foretage testninger, pædagogiske prøver og rapportering at deltage som vikar og støttelærer, så vil det med en sivende integration på gennemsnitlig 250 elever om året åbne muligheder for ansættelse af et næsten ubegrænset antal psykologer. De af undervisningsministeren skønnede 20-25 psykologer, der skulle ansættes på de skolepsykologiske kontorer, er i den forbindelse kun en dråbe i havet.

I rapporten fra Danmarks pædagogiske institut konkluderes, at konsekvensen af analysen enten må være stærkt forøgede bevilninger, drastisk standsning af integrationen eller specialundervisningens sammenbrud.

Stillet over for dette valg må nogle spørge: kunne man ikke gøre noget andet? Nu vil jeg ikke gengive rapportens svar, men tillade mig at give et svar ud fra det kendskab, jeg selv har til hele dette spørgsmål.

Svaret er, at vi foreløbig skal vente med at overføre særforborgsundervisningen til folkeskolens regie. Vi skal vente, fordi de ressourcer, der tilsyneladende kræves, ikke er til rådighed i dag eller i de nærmest kommende år. Vi skal vente, fordi vi skal undgå at lave fejltagelser, der kan betyde, at vi i stedet for at hjælpe og gavne særforborgens børn og unge gør dem til nye tabere i en for hurtigt fremadskridende udvikling. Vi skal vente, fordi folkeskolen i forvejen har store uløste problemer, og de vil ikke blive mindre, fordi der lægges nye opgaver oveni. Vi skal vente, fordi vi må vise det størst mulige hensyn til elever, lærere og forældre, således at der kan skabes tillid til de love, der behandles og vedtages her i tinget. Kort sagt, jeg vil foretrække, at vi venter.

På fremskridtspartiets vegne vil jeg derfor anbefale, at man stemmer imod lovforslagene ved tredje behandling en gang i næste uge.

Bertel Haarder (V):

Folketinget har ikke lagt sig fast på, at der nu skal ske en omfattende indpasning af de handicappede i folkeskolen. I nogle tilfælde vil det være aldeles uhensigtsmæssigt f. eks. at lade en støttepædagog følge barnet i alle skoletimerne. I andre tilfælde vil en fællesundervisning af handicappede og normale være til gene for enten den ene eller den anden part. Særforborgens område er så varieret, at det er vanskeligt at sige noget generelt herom og derfor også umuligt for lovgivningsmagten at bestemme i detaljer.

Reformen går ud på, at der sker en overførsel af administrationen af særforborgen fra staten til amterne, hvorefter det er amterne, der i samarbejde med kommunerne har ansvaret for, hvor hurtigt og hvor vidt man skal gå, eller om man på store områder skal opgive tanken og måske ligefrem gå den anden vej.

Venstre råder til, at man tager små, velovervejede og forsigtige skridt, og at man lokalt prøver sig frem ad nye veje til inspiration også for andre. Det ville være halsløst, om folkettinget trak en omfattende fællesun-

[Bertel Haarder]

dervisning af normale og handicappede ned over hovedet på myndigheder og skolefolk, som ikke selv tror på værdien af det. Det har vi heller ikke gjort. Det kan netop gå så roligt og så gradvis, som fru Yvonne Herløv Andersen i et tidligere indlæg ønskede det skulle gå.

På venstres foranledning er vi endda gået så vidt, at vi i betænkningen kraftigt har understreget – og det er hele udvalget, der har understreget det – forældrenes adgang til overalt, hvor det overhovedet er muligt, at sige nej og søge barnet optaget på en specialinstitution inden for eller uden for amtsgrænsen. Det vil også give de pågældende forældreorganisationer mulighed for gennem rådgivning at præge udviklingen.

Vi har endvidere understreget amternes og kommunernes selvstændige ansvar for integrationens omfang og takt, og vi har undgået at ophøje støttelærerprincippet som det eneste mulige, netop for ikke at binde nogen fast på det punkt.

Jeg vil gerne med disse ord pure afvise den megen tale om, at vi her skulle presse noget vældig dyrt ned over hovedet på amterne uden at sende penge med. De udgiftsberegninger, som har verseret i pressen, og som åbenbart har fået vældig mange partier til at lave nogle vældige betænkningssidrag, kan muligvis være rigtige på meget begrænsede områder, hvis man altså på de felter går videre med integrationen, men det befaler vi jo aldeles ikke at man skal. Amterne får særfor sorgen, og de får pengene. Vi kræver ikke, at de skal vælge nogle langt dyrere løsninger. Vi kræver, at de anvender deres penge bedst muligt, og at de under hensyn hertil går nøjagtig så langt med integrationen, som det er økonomisk og pædagogisk forsvarligt. For øvrigt kan de jo stort set lade det gå, som det går, hvis de synes, det er det bedste.

Jeg vil godt til sidst sige, at det er næsten, som om man pludselig har glemt, at der er et kolossalt perspektiv i dette at få nedbrudt murene mellem de normale og de handicappede. Hvis der dermed tilmed kan spares institutionspladser, hvad man må formode, så er der også god socialøkonomi i det. Vi skal blot hele tiden sørge for, at de store ressourcer, vi afsætter til de handicappede, bruges med størst mulig effekt og ikke spildes til uhensigtsmæssige og overdrevne former for fællesundervisning.

Gerda Møller (KF):

Ikke alene her i folketinget, men også inden for folkeskolen er der meget berettiget tvivl om, hvorvidt den vidtgående integrering af særfor sorgens elever i folkeskolen nu også bliver til gavn for både de handicappede og de øvrige elever i skolen. Det vil i hvert fald kræve mange penge, mange ressourcer i form af lærertimer, efteruddannelse, materialer, ændring af bygninger og meget andet. Om de ressourcer vil være til rådighed, ved vi ikke noget som helst om.

Selv om det konservative folkeparti finder udlægningen principielt rigtig, mener vi ikke, det er klogt at forcere den frem. Vi vil meget stærkt fremhæve, at det for os er en forudsætning, for at integreringen kan blive til virkelig gavn for de elever, det vil dreje sig om, at den kommer til at foregå i takt med fremskaffelsen af de nødvendige ressourcer. Der må også af hensyn til elevens sociale tilpasning og faglige udbytte af skolegangen ikke gås hurtigere frem, end også de svage elevers forældre og kammerater kan tolerere.

Da folkeskolen jo i forvejen har svært ved at klare de mange specialunderviste og de adfærdsvanskelige elever, foruden at der er problemer med at få den nye folkeskolelov til at fungere tilfredsstillende, kan vi ikke se, hvordan man inden 1. januar 1980 vil kunne skaffe de nødvendige ressourcer både med hensyn til tid og penge til efteruddannelse af lærerne, til materialer og til uddannelse i valg af og brug af disse materialer.

Da der ifølge undervisningsministeren ikke har været gjort forsøg på at beregne amtskommunernes og kommunernes udgifter ved at overtage de opgaver, som hidtil har været løst af sorgen, og da der end ikke har været gjort forsøg på at anslå merudgifterne som følge af integrerede handicappede elever i det almindelige skolemiljø, har vi kun de kontrollerede forsøg i Rødovre og Esbjerg igennem henholdsvis 7 og 4 år at holde os til, og på grundlag af de forsøg viser det sig jo, at integreringen vil kræve imellem 1.867 og 3.318 nye lærerembeder svarende til mellem 170 og 302 mill. kr., alt efter graden af integreringen, ud over de midler, som sorgen sparer og overfører til folkeskolen.

Fru Mette Groes talte om, at vi jo ikke skulle tage de sværeste af eleverne med. I disse tal er heller ikke medregnet de svære-

[Gerda Møller]

ste, for der står udtrykkelig i den rapport, vi har fået over de forsøg, at hvis man tager alle de nuværende specialklasseelever ind i de almindelige klasser og halvdelen af ånds- svageforsorgens skolepligtige elever, så er det altså, det bliver det store tal med de 3.318 nye lærere. Man har altså slet ikke taget den tunge ende med.

Vi kan ikke tage ansvar for et så tidligt ikrafttrædelsestidspunkt som 1. januar 1980, og det er baggrunden for, at vi har stillet ændringsforslag om en udsættelse af lovikrafttrædelsen til 1. januar 1983. Vi gør det ud fra ønsket om at sikre, at flest muligt af de nødvendige forudsætninger for en forsvarlig gennemførelse af integreringen kan være til stede ved ikrafttrædelsen.

Vi vil da gerne understrege, at det ikke alene er de penge, der skal bevilges til klassekvotientnedsættelser, materialer og specialundervisning, det drejer sig om, hvis integreringen skal have et forsvarligt forløb. Det drejer sig i lige så høj grad om den rette holdning, om tolerance samt faglig viden om, hvordan disse børn bedst skal hjælpes. Det er baggrunden for, at vi især lægger vægt på efteruddannelsen, og at vi også lægger vægt på, at der bliver tid til at skaffe pengene og få de nødvendige ressourcer i orden.

Ingolf Knudsen (CD):

Under førstebehandlingen af dette lovforslag rejste jeg en del spørgsmål, som jeg syntes der var grund til at få undersøgt, som der var grund til at rejse og være i tvivl om; men samtidig gav jeg udtryk for en åbenhed over for lovforslagets intentioner, en åbenhed med hensyn til at få det gennemarbejdet og få det belyst så godt som muligt.

Når vi nu i dag må konstatere, at vi anbefaler, at man stemmer imod lovforslaget, så kan jeg begrunde det i fem punkter, som det også er sket i betænkningens bidraget.

Det ene punkt er, at vi ikke har fået nogen garanti for, at de store bevillinger, som dette lovforslag vil kræve, vil blive stillet til rådighed. Vi mener, det er en forudsætning for at integrere i folkeskolen, at man klart ved, at hvad det koster, vil også blive betalt. Er man ikke villig til at yde dette, så kan man lige så godt lade være med at foretage denne integration. Så gør man det blot værre.

Det andet punkt, vi pegede på, var, at man ude omkring i folkeskolen for øjeblikket arbejder med en ny folkeskolelov, hvilket gør, at lærere, forældre, skoleadministrationer osv. har nok at gøre med at leve op til de nye intentioner, der ligger i denne lov. Vi finder det derfor meget betænkeligt, om vi allerede nu skal til at pålægge lærerne nye og særdeles svære arbejdsopgaver i en situation, hvor de har mere end nok at gøre med i det hele taget at klare skolehverdagen.

Samtidig må vi påpege, at lærerne ikke har mulighed for at leve op til de intentioner, der ligger i lovforslaget, fordi lærerne ikke er uddannet til at påtage sig de opgaver, som nu lægges ud. Vi må konstatere, at der i lovforslaget ikke tages højde for, at det næsten bliver en pligt at sørge for denne efteruddannelse eller denne videreuddannelse af lærerne. Hvis man tror, at man kan integrere i folkeskolen i den nuværende situation, hvis man tror, at lærerne med de muligheder, de har, vil kunne påtage sig den arbejdsopgave, så tror jeg, man er særdeles galt afmarcheret.

Desuden mener vi, at den måde, vi behandler lovforslag på i dette ting og i udvalgene, ikke sikrer en anstændig behandling af disse lovforslag. Allerede i begyndelsen af udvalgsarbejdet bad jeg om, at man utraditionelt i forbindelse med disse lovforslag ville anvende en høringsprocedure, ville sørge for et samarbejde. Jeg må i en parentes sige, at samarbejde mellem udvalg i dette ting er noget uhørt, for udvalgene taler jo ikke sammen. Hvorfor skulle man dog i det hele taget tale sammen? Der er jo ingen grund til at koordinere noget som helst. Det er heller ikke sket her. Socialudvalg og undervisningsudvalg har arbejdet med lovforslag inden for samme emneområde uden på noget tidspunkt at koordinere deres arbejde, uden at man har villet efterkomme et ønske om, at folketingets medlemmer i socialudvalget og undervisningsudvalget fik mulighed for at vurdere, om det, de arbejdede med, var rigtigt, om disse integrationstanker er rigtige, om det kan lade sig gøre, om vi har mulighederne, om vi kan finde ressourcerne dertil.

Det er nok det allervæsentligste punkt, det sidste. Vi har ikke på noget tidspunkt i udvalgsarbejdet fået forelagt noget materiale, som kunne overbevise os om, at disse integrationstanker er rigtige, at det er det rigtige at gøre. Det er muligt, at der findes undersø-

[Ingolf Knudsen]

gelsler, der kan belyse det. Det er muligt, at mange kloge mennesker kunne komme og fortælle os, at det er rigtigt. Det har vi bedt om blev tilfældet, men det er ikke sket. Man har bedt os om at arbejde med nogle lovforslag uden at give os et rimeligt grundlag at beslutte på.

Jeg føler, at hr. Bertel Haarder i dag som repræsentant for venstre var særdeles afdæmpet, og det forstår jeg godt. Det er for øvrigt ofte, hr. Bertel Haarder er afdæmpet i skole-spørgsmål, når han taler fra denne talerstol. Det siges, at han ikke er helt så afdæmpet, når det sker ude i landet. Men hr. Bertel Haarder var afdæmpet i dag, og det var der grund til, for jeg føler, at venstre her tager et stort ansvar – ved at fralægge sig ansvaret.

Ebba Strange (SF):

Ingen skal være i tvivl om – det være også sagt som en kommentar til debatten i aftes om U 90 – at socialistisk folkeparti mener og altid har ment, at den danske folkeskole er for alle børn, og når vi siger det, så mener vi alle børn. De sorteringsmekanismer, der har henvist børn til undervisning i andre regier, har mange gange hvilet på nogle grundlag, der har været forkerte, og mange børn i Danmark har derfor ikke fået de undervisningstilbud, som de med rette havde krav på, fordi de på et eller andet tidspunkt er blevet henvist til undervisning et andet sted.

Der ligger også muligheder i folkeskoleloven for at tilrettelægge undervisning på mange forskellige måder for børn, der af den ene eller den anden grund har svært ved at følge undervisningen på den mest almindeligt tilrettelagte måde. Der findes muligheder, der gør, at mange af de børn, der hidtil er blevet undervist inden for åndssvageforsorgen, ikke bare har været ladt i stikken med at være henvist til åndssvageforsorgen, men i virkeligheden også har fået ringere undervisningstilbud end dem, de ville have kunnet få inden for den danske folkeskole. Det være sagt også som en tak til fru Mette Groes for kærlighedserklæringen og som en principbemærkning til indledning ved behandling af dette lovforslag.

Når det er sagt, så kan vi jo diskutere – det kan der føres mange spændende pædagogiske debatter om, og det vil der blive i den kommende tid ude omkring – hvordan den

danske folkeskole bedst giver nogle tilbud, som de har brug for, til de børn, der indtil særfor sorgens udlægning er blevet undervist inden for særfor sorgens regie.

Jeg synes, arbejdet i folketingets undervisningsudvalg har været præget af, at næsten al vores debat har handlet om integration af handicappede børn i det almindelige skolesystem på forskellige leder, altså større eller mindre grad af integration, integration ind i klasserne, integration i specialundervisning og den slags emner. Det har det i højere grad drejet sig om, end det har drejet sig om det, der egentlig er blevet præsenteret for os, nemlig en administrativ udlægning af særfor sorgens undervisning. Det er beklageligt, at det har udviklet sig sådan; på den anden side er der ikke noget at sige til det, for jeg er overbevist om – det er jeg bl. a. overbevist om, fordi jeg har talt med en del forældre om disse ting – at mange forældre knytter meget store forventninger til udlægningen, fordi de forventer, at udlægningen af særfor sorgens undervisning til kommunerne og amterne betyder, at nu går det hurtigere med integrationen.

Når socialistisk folkeparti på et meget sent tidspunkt under udvalgsarbejdet besluttede sig for ikke at stemme for dette lovforslag, men at undlade at stemme, så skyldes det bl. a. de seneste tal, vi har fået lagt på bordet – jeg ikke skal sige så meget mere om dem, de er blevet kommenteret – som netop handler om, at skal vi integrere meget og direkte i klasserne i den danske folkeskole, så koster det fantastisk mange penge både i form af direkte lærtimer, i form af videreuddannelse af lærere, eller efteruddannelse vil jeg snarere kalde det, og i form af materialer og andre faciliteter.

Derfor havde socialistisk folkeparti ønsket, at der i betænkningen, hvis socialistisk folkeparti skulle have været en del af flertallet, var kommet til at stå nogle anbefalinger fra folketingets uddannelsesudvalg til amterne og kommunerne om at være opmærksom på, at integration skal foregå i et tempo, hvor det bliver til gavn både for de handicappede børn og for de børn, der går i folkeskolen i forvejen, og at integrationstempoet derfor skal afpasses efter de ressourcer, der er til rådighed. Det ville flertallet ikke have med ind i betænkningen; selv om hr. Bertel Haarder har sagt næsten det samme ord til andet i

[Ebba Strange]

dag, så ønskede man det altså ikke fra flertallets side. Det beklager jeg, for havde man taget det med, kunne vi have stemt for lovforslagene. Jeg synes, det var en vigtig bemærkning at give med ud til kommunerne herindefra i denne situation netop på grund af de store forældreforventninger, der er knyttet til disse lovforslag. Når vi har valgt at undlade at stemme, så er det altså på grund af vores helt generelle principper.

Jeg kan meddele folketinget, at vi stemmer imod de konservatives ændringsforslag. Det gjorde vi også til et lignende ændringsforslag under de sociale love. Vi tror ikke, situationen bliver bedre af, at man udskyder denne udlægning. Vi ved, at integrationen er i fuld gang ude omkring, og den standser vi ikke ved at standse dette lovforslag. Vi ved, at der er knyttet store forventninger til det, dels fra forældrenes side, dels fra amternes og kommunernes side, og man er parat til at gå i gang. Men jeg havde altså ønsket denne advarsel fra folketingets side.

Med hensyn til de andre love, vi behandler i sammenhæng med folkeskoleloven, kan jeg sige det samme. Vi mener, det er rimeligt, at det er amterne, der har ansvaret for voksenundervisning, for særundervisning og for ungdomsundervisning, ligesom vi mener, det er rimeligt, at det er amterne, der i forvejen har ansvaret for ungdomsundervisningen. Derfor vil vi tage den samme holdning til de lovforslag. Vi har ikke noget at kritisere dem for. Den kritik, jeg er kommet med, er altså en generel kritik, der går på hele lovkomplekset.

Jeg har indtryk af, at når det ikke har været muligt at få disse bemærkninger med i betænkningen, så skyldes det, at man er i en situation, hvor man fra statens side skal spare på pengene. Jeg kan igen ikke lade være med at tænke på vores debat om U 90 i går, hvor jeg også sagde, at SF ønsker, der skal gives ressourcer netop til uddannelsesområdet. Vi ønsker altså også, at disse mennesker, der er de svageste, vi har, skal have en passende andel af disse ressourcer.

Derfor må vi undlade at stemme vedrørende disse lovforslag, selv om jeg ikke i substansen har noget at indvende imod dem.

Gertrud Stjernholm Nielsen (DKP):

Jeg vil gerne have lov til at begynde med de to sidste lovforslag. Dem vil kommunisterne kunne stemme for ud fra den betragtning, at dels er der megen lovgivning på området, der mangler, og dels vil gældende lov kunne bruges, også selv om lovforslag nr. L 186 ikke skulle blive vedtaget.

Hvad angår ændringsforslaget fra det konservative folkeparti til lovforslag nr. L 186 vil kommunisterne kunne stemme ja til det. Vi mener, at tiden vil kunne bruges til meget af det, som blev fremhævet her fra centrumdemokraterne. Derudover kunne man måske også bruge tiden til at undersøge, hvorfor det er gået, som det er gået i Norge. Jeg skal nok lade være med at spørge undervisningsministeren om en udsendelse i fjernsynet i går aften, for ingen af os har set den, men dér blev det udtalt, at integrationen af åndssvage i Norge er standset på grund af de dårlige erfaringer.

Måske kunne man også bruge tiden til at finde ud af, om der ikke kunne opnås enighed mellem socialministeren og undervisningsministeren i væsentlige spørgsmål. Der er f. eks. spurgt noget om kostskoler i udvalget, og besvarelserne viser faktisk, at de to ministre ikke er enige om, hvordan der skal svares herpå.

Og så til selve hovedlovforslaget. Ved dette lovforslags første behandling blev der fra flere sider udtrykt betænkelighed og usikkerhed. Under udvalgsbehandlingen har kommunisterne som andre stillet en række bebudede spørgsmål, men det er synd at sige, at udvalgsbehandlingen har medvirket til at fjerne usikkerheden. Visse af de givne svar har kun kunnet bekræfte vore bange anelser. Det er blevet tydeliggjort, at minister og embedsmænd ikke har taget stilling til mange problemer, som folkeskolen, dens elever og lærere løber ind i. Alt er det – i lighed med morgenbønnen og gymnastiktimernes antal – overladt til amter og kommuner selv at finde ud af.

Nu er kommunisterne ikke modstandere af, at handicappede børn undervises i folkeskolens almindelige klasser. Vi er tilhængere af princippet om, at alle har ret til undervisning; men det handicappede barn skal ikke sidde i klassen som storken ved rævens middag. Hvad enten børnene skal undervises her eller dér, må det sikres, at afgørelsen om barnets placering og de særlige foranstaltninger,

[Gertrud Stjørholm Nielsen]

der skal iværksættes, træffes på et kvalificeret grundlag i samråd mellem sagkyndige og barnets forældre med den klare målsætning at sikre barnet et undervisningstilbud, som gør det muligt for barnet både socialt og fagligt at blive ligestillet med sine kammerater på alle de områder, hvor barnets konkrete handicap ikke gør det umuligt. Det kræver viden, ekspertise, kontrol og ressourcer. Viden og ekspertise har særfor sorgen i dag, i det omfang de knapt tilmålte midler har tilladt forskning og udviklingsarbejde. Der findes derimod meget lidt viden og ekspertise i folkeskolen. I de kommuner, hvor forsøg har fundet sted med nogle bestemte grupper handicappede elever, har man nogle erfaringer, men nogen egentlig vurdering af forsøgene og forsøg på at skabe nogle retningslinjer findes ikke. Læreruddannelsen indeholder ikke de nødvendige elementer, og der er ikke taget skridt til at skabe de fornødne efteruddannelsesmuligheder.

Der er ikke i lovforslag og bemærkninger redegjort for eller blot antydnet, hvorledes den viden, som særfor sorgen i dag sidder inde med, skal komme de fremtidige elever til gode, når visiteringen skal ske gennem skolepsykolog, lærerråd eller amternes og kommunernes sociale udvalg. Det er vor opfattelse, at de statslige konsulentordninger langtfra har et omfang, der vil kunne dække behovet. Men vi er også overbevist om, at den nødvendige faglige viden findes, og at det ville være muligt i de enkelte kommuner og amter at skabe en visiterings- og kontrolinstitution, som både kan tilgodese kravet om at skabe et fagligt relevant undervisningstilbud for den enkelte elev og forældrenes krav om medbestemmelse på deres barns vegne samt være til støtte for elevens lærere.

Det må være ministerens opgave at udarbejde retningslinjer for visitationen med inddragelse af handicaporganisationerne og den nuværende særfor sorgs ekspertise, således at der sikres samme tilbud overalt i landet på dette helt centrale område. Her vil jeg ikke undlade at citere en bemærkning, som hr. Bertel Haarder kom med under førstebehandling (Folketingstidende sp. 6565):

»Vi ønsker, at kommunerne skal kunne være forskellige, skal kunne vælge forskellige løsninger og derved være til inspiration for hinanden, hvorved nye ideer kan prøves, uden at man skal spørge minister og direkto-

rat, samtidig med at andre kan lære af det, som nogle har forsøgt. Går det godt, kan det være en inspiration, så det breder sig, og går det dårligt, er der ikke sket så meget, fordi det jo kun var i et enkelt amt, man havde forsøgt sig sådan.«

Det kan jo også være, at der er sket nogle menneskelige fejltagelser. Der foreligger imidlertid intet om, at ministeren vil påtage sig en sådan opgave at udarbejde retningslinjer.

Ved kontrol forstår vi den nødvendige opfølgning af, om barnets placering og den undervisning, barnet modtager, fungerer i forhold til målsætningen, eller om andre forholdsregler skal tages eller ny placering overvejes. Heller ikke dette hensyn tilgodeses i lovforslaget eller i bemærkningerne, selv om det naturligvis er et fremskridt, at begrebet »behandlingsmøder« nævnes.

Hvad angår ressourcerne, er der imidlertid skabt klarhed. De findes ikke, og de vil næppe blive bevilget. Hvad ministeren ikke har overvejet, har andre påtaget sig, og der foreligger nu tal for, hvad alene en fortsættelse af den indslusning af handicappede elever i folkeskolen, som har fundet sted, vil betyde. Det er herfra sagt: ja men udlægningen kommer ikke til at betyde, at der sker en større integration. Her vil jeg tillade mig at henvise til et svar på et spørgsmål. Der står direkte:

»Den formelle udlægningsbeslutning vil dog nok yderligere fremskynde udviklingen«, altså af integrationen, »men vil ikke lige på én gang radikalt ændre undervisningstilbudet til de handicappede børn og unge.«

Det skal altså tilsyneladende være kommunernes og amternes eget problem at skaffe pengene, og det kan så enten føre til nedskæringer, til anbringelse af elever ud fra økonomiske hensyn eller til forøgede udgifter for kommuner og amter. Bløktilkuddenes skævhed vil også her ramme hårdt. Vi mener ikke, at staten kan fralægge sig sit ansvar for de handicappedes undervisning. Hvis de smukke intentioner skal fastholdes, må staten for det første fastlægge de nødvendige retningslinjer og for det andet betale, hvad det koster. Det er vor opfattelse, at midlerne er der, og at de bør bevilges.

Jeg vil godt lige kommentere en bemærkning, der kom fra fru Karen Thurøe Hansen, som sagde, at et smil kan nu klare meget.

[Gertrud Stjernholm Nielsen]

det er rigtigt, men her er det penge, det drejer sig om, og det spinkle flertal, der står bag dette lovforslag, har nu ikke meget at holde fast i, når det drejer sig om økonomien.

Udvalgsbetænkningens ord og vendinger omkring helt vitale områder er af typen: »man lægger vægt på«, »understreger betydningen af«, »finder det ønskeligt« og »henstiller«. Altså intet forpligtende for amter og kommuner. Kun på ét område anvendes et udtryk, som må være en slags forpligtelse for de myndigheder, der skal overtage hele særforansområdet. Det er angående de særlige problemer, der knytter sig til forholdet mellem elevtallet i klassen og det antal lærertimer, der er til rådighed, når svært handicappede elever undervises i en normal klasse.

Jeg vil gerne rose det konservative folkeparti for, at man helt ærligt på forhånd har sagt, at man ikke vil kunne anvise de nødvendige midler. Jeg vil i den forbindelse tillade mig at henvise til en leder, der under overskriften »Lærernes U 90« blev bragt i Berlingske Tidende den 16. maj i år. Her gør man opmærksom på, at der er andre end det centrale uddannelsesråd, der beskæftiger sig med udviklingen i det danske uddannelsessystem frem til 1990. Der henvises i denne leder helt konkret til to aktuelle undersøgelser, nemlig en prognose vedrørende behovet for seminarieuddannede lærere og det notat, som flere har henvist til, som vedrører den integration, der allerede foregår i folkeskolen, og som tegner et dystert billede af, hvordan det vil gå, hvis ikke der bevilges de nødvendige lærere. Dette sidste notat blev offentliggjort bogstaveligt talt samtidig med, at udvalget skrev betænkning, og vi ser, at noget kunne man altså have undersøgt.

I den omtalte lærerprognose, som kommunisterne i parentes bemærket mener er helt utilstrækkelig, da der kun regnes med en årlig standardstigning på 1½ pct., forudsiges en overproduktion af lærere; i omtalte prognose tages der dog forbehold for særforansomrets udlægning. Her er det, at man fra konservativ side, i hvert fald fra Berlingske Tidende, har set, at der er en sammenhæng i tingene. Det siges helt klart i lederen:

»Det skal de seminarieuddannedes beskæftigelsesproblemer ikke løses ved, at lærere integreres i integrationen af særforansomrets

Heri er jeg helt enig, men man skal bare være klar over, at det kommer til at koste mange lærerposter. At man så samtidig måske løser et ledighedsproblem, kan vel ingen beklage.

Hvad vil der ske, hvis man ikke stiller de nødvendige ressourcer til rådighed? Den øgede integration, der bliver en følge af særforansomrets udlægning, bliver meget nemt til skade for de elever, der allerede i dag går i folkeskolen og her modtager en eller anden form for specialundervisning. Her ligger der er stor opgave for lærerrådene, der jo har indflydelse på dette område. De skal ikke gøre det som modstandere af integration, men de skal gøre det som garanter for, at der ikke sker integration, uden at de nødvendige midler er stillet til rådighed. For sker det, vil det både skade de svage elever, vi har i skolen i dag, og det vil næppe gavne de integrerede. De partier, der gennemfører dette lovkompleks, skal på forhånd være helt klar over dette.

Med hensyn til uddannelsen af lærere siger man i betænkningen, at man vil henstille, at kursusuddannelsen bliver tilpasset behovet, og hvis det bliver sådan, at en lærer, der gerne vil have et kursus, ikke kan få det, så finder man det ønskeligt, at han i hvert fald får en litteraturliste stillet til rådighed. Litteratur, det må vel være noget, som på dette område må være en lærerforpligtelse, så det behøver ikke ligefrem stå i en betænkning. I den forbindelse kan jeg ikke undlade at fortælle om den matematiklærer, der gerne ville have haft et ophold på Danmarks lærerhøjskole med matematik, men ude i sin kommune fik at vide: der findes nok et tidsskrift, du kan holde.

Da der ikke er opstillet retningslinjer, og da midlerne ikke er sikrede, kan kommunisterne ikke tage medansvar for dette lovforslag.

Svend Haugaard (RV):

I modsætning til enkelte andre her mener jeg, vi har haft en god og oplysende drøftelse i udvalget, og jeg mener egentlig, at det ligger så klarlagt, at der ikke er grund til mange yderligere kommentarer; det skal jeg derfor lade være med.

Jeg vil gerne sige, at vi er glade for, at vi er nået så langt, at vi nu er klar til vedtagelse

[Svend Haugaard]

af en meget betydningsfuld lovgivning. Vi er afgjort tilhængere af integrationen, men det er da klart, der skal fares med lempe i en overgangsperiode; vi skal vise tilstrækkeligt tålmod til, at opgaverne kan lykkes.

Jeg vil gerne understrege betænkningens bemærkninger om, at forældre skal tages med på råd, og at der skal vises stort hensyn til forældreønsker.

Vi er ligeledes meget glade for og tilfredse med, at ministeren har stillet sine ændringsforslag til folkeskolelovens § 3, stk. 2, som efterkommer ønsker om en klargøring af, at specialpædagogisk bistand ikke er et alternativ til almindelig undervisning.

Vi kan anbefale vedtagelse af lovforslagene med ministerens ændringsforslag, men må anbefale at stemme imod ændringsforslag nr. 3 til lovforslag nr. L 186 om en udsættelse af lovens ikrafttræden.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Som det fremgår af betænkningen, skal kristeligt folkeparti her ved anden behandling redegøre for sin stilling. Jeg vil understrege betænkningens ord om, at vi ikke er imod særforsorgens udlægning. Vi mener, det er den rigtige vej at gå.

Når vi alligevel står med nogle betænkeligheder her, så skyldes det, at vi er lidt bange for, at de midler, der skal til her, ikke bliver ydet. Hvis ikke de bliver ydet og man alligevel forsøger at udlægge, så er det, vi er bange for, at nogle børn og også vi andre kan komme i klemme. Det alvorlige ved disse lovforslag er jo, at det drejer sig om nogle svage mennesker og i dette tilfælde også om børnene, hvor vi alle sammen selvfølgelig er indstillet på at gøre det så godt som overhovedet muligt. Vi ved godt, at det er sagt mange gange, at man tror, amter og kommuner vil leve op til loven og ikke integrere mere, end der er mulighed for, og det håber vi er rigtigt. Men hvis det sker, at man får børnene ud i den almindelige skole, uden at midlerne følger med, så kan det ikke undgås, at nogle bliver tabere.

Vi føler ikke, vi kan tage medansvar for denne udlægning, fordi vi ikke har garanti for, at de ressourcer, der skal til, er der. Derfor vil vi undlade at stemme.

Alfred Hansen (DR):

704 Ft

Vi står nu i den situation, at et meget spinkelt flertal har indstillet til vedtagelse det forslag, som går på, at amterne skal overtage undervisningen af de handicappede, såvel de fysisk som de psykisk handicappede, og at man efter halvandet års forløb, nærmere betegnet den 1. juli 1981, skal have muligheder for at overlade undervisningen af disse elever til kommunerne.

Det er i og for sig ikke så bemærkelsesværdigt, at det er et lille flertal, der indstiller til vedtagelse, men det burde måske netop i denne sag have manet til ekstra eftertanke hos disse tre partier. En så stor sag, som der her er tale om, burde have haft en langt større tilslutning i folketetinget. Jeg føler heller ikke, at det er begejstringens rus, der præger disse tre partier, når de taler om det fortrinlige indhold i dette forslag. Det er, som om begejstringen og engagementet i det, det her drejer sig om, mangler. Jeg forstår det godt.

Vi har for et par år siden fået vedtaget en folkeskolelov, som bygger på enhedsskoletanken, altså en udelst skole. Vi er langtfra færdige med at indkøre denne folkeskolelov. Vi underviser eleverne i folkeskolen, uanset evner, anlæg, interesse og flid, i de samme fag. Nu står vi altså i den situation, at vi må se i øjnene, at der vil komme yderligere en gruppe til, som har forskellige handicap. Der kan komme børn i rullestole, der kan komme blinde, der kan komme døve, og vi har ikke i udvalget fået tilkendegivet helt klart, hvordan en sådan integration skal forløbe. Jeg vil stærkt advare dem, som eventuelt tror, at en integration blot vil sige at føre et barn i rullestol ind i et klasseværelse. Det har intet med integration at gøre. Hvis integrationen skal kunne lykkes til glæde først og fremmest for de elever, som debatten her drejer sig om, nemlig den gruppe børn, som jeg regner til de virkelig svage i samfundet, hvis det virkelig skal lykkes, så må man være villig til at stille midler til rådighed, så både muligheden for at nedsætte klassekvotienterne og muligheden for at sætte støttelærere på kan opfyldes. Hvis ikke man vil det, så vil vi desværre konstatere, at den udslusning, der her bliver tale om, vil blive en udslusning til isolation og ensomhed.

Jeg har ikke indtryk af, som man i de tre partier, der støtter forslaget, har samme holdning til, hvor meget det skal koste. Jeg har f.eks. ikke på fornemmelsen – det skulle glæ-

[Alfred Hansen]

de mig, hvis det er forkert – at venstre synes, det må koste ret meget. Vi har fået klart tilkendegivet fra fremskridtspartiet og de konservative, at det ikke må koste noget. Jeg vil, indtil noget andet er bevist, være så naiv at tro, at socialdemokratiet i og for sig godt vil ofre lidt penge på det. Derfor synes jeg nok, man burde have fundet sammen med et bredere flertal eller måske have ventet, til vi havde haft en klar konstatering af, hvordan det skal forløbe.

Den danske folkeskole har ikke tradition for at undervise børn med særlige handicap. Skolerne er ikke indrettet til det, toiletterne er ikke indrettet til det, lærerne er ikke uddannet til at gøre det. Måske har lærerne netop søgt ind i folkeskolen, fordi de har haft en særlig interesse i og måske også – forhåbentlig da – anlæg for at undervise de børn, som i dag går i folkeskolen. Nu står vi i den situation, at det er en helt anden gruppe med helt andre problemer og helt andre besværligheder, måske med manglende evne til at tilegne sig den viden, som den kundskabsmeddelende undervisning tager sigte på. Hvad vil man gøre ved disse lærere, som nu pålægges at undervise disse børn, hvis denne integration fortsætter efter planen? Vil man stille penge til rådighed til videreuddannelse? Nej, det er der intet som tyder på. Vil man sætte 2.000 lærere ekstra på, hvilket presse, radio og TV på grundlag af en undersøgelse har oplyst vil være nødvendigt? Hvis man så TV forleden aften, så var konklusionen, at der skulle bruges 1.800–2.000 lærere, hvis det skulle lykkes, men at der ikke var penge til det.

Derfor kan man nok fristes til at stemme for fru Gerda Møllers ændringsforslag om at udskyde lovens ikrafttræden i 3 år. Personlig må jeg nok sige, at det ville være rart at få en endelig afklaring af det forhold. Men på den anden side, da man frygter, at denne lov ikke vil blive realiseret på en måde, så alle kan være tilfredse – og her tænker jeg først og fremmest på de elever, som nu fremover skal integreres i folkeskolen, og på forældrenes store bekymring for, hvordan det skal gå – så burde man måske tage en tænkepause på et par år eller tre og finde frem til, om der er de økonomiske midler til rådighed, og om man er villig til at betale prisen for denne løsning. Hvis man er det, skal det ikke skorte på retsforbundets vilje til det. Men vi

tror ikke på, at folkeskolen i dag er i stand til at klare det tilfredsstillende med de midler, som i dag er stillet til rådighed for folkeskolen.

Retsforbundet agter at stemme for det af det konservative folkeparti stillede ændringsforslag. Vi mener ikke, at tiden er inde nu, når ikke man har villet tilkendegive, hvilke midler man ville stille til rådighed.

Jeg tror, man fra forældreside er meget betænkelig over for, hvordan det skal gå. Det vidnede i hvert fald de mange delegationer, vi har haft i undervisningsudvalget, om. Jeg tænker på delegationerne fra de hørehæmmede og fra Evnesvages Vel, som helt klart tilkendegav, at de ikke var helt trygge ved, at dette skulle foregå. I princippet er man enig, men hvordan kommer det til at køre? Er det fortsat med klassekvotienter på 22, 24, 26 elever? Er det stadig væk med lærere, som ingen ekstra supplerende undervisning har?

Her vil jeg gerne gøre opmærksom på, at det nytter ikke noget med 8 eller 14 dages lynkursus i det her, det skal være en videreuddannelse af et helt andet perspektiv og et helt andet indhold, og sidst, men ikke mindst skal de pågældende lærere have lyst og interesse og evner til at have med disse børn at gøre. Det vil der nok være nogle der har, men jeg tvivler meget på, at alle har. Jeg tror, det er et farligt eksperiment, man giver sig ud på, når man ikke i højere grad har afklaret, hvad det skal koste. Vi kender ikke konsekvenserne af det; jeg frygter det værste.

Steen Folke (VS):

Ved førstebehandlingen af disse lovforslag gjorde jeg rede for VS' positive holdning til det, der er hensigten med lovforslagene, nemlig en langt større integration af særforborgens børn i folkeskolen. Men samtidig udtrykte jeg stor skepsis over for, om lovforslagene giver sikkerhed for, at de nødvendige ressourcer bliver stillet til rådighed. Denne skepsis er kun blevet bestyrket under udvalgsarbejdet. Jeg vil bl. a. henvise til ministerens helt utilfredsstillende svar på VS' spørgsmål nr. 14 og DKPs spørgsmål nr. 22. Det er klart, at også Poul Erik Jensens undersøgelse har gjort et vist indtryk.

Fru Mette Groes sagde i sin ordførertale, at den kan man slet ikke generalisere ud fra. Hertil vil jeg sige, at ingen har benægtet, at

[Steen Folke]

undersøgelsens udgangspunkt er omkostningerne ved den allerede gennemførte integration bl. a. i Esbjerg. Jeg nævnte i øvrigt netop de meget positive erfaringer fra Esbjergintegrationen af debile børn i min ordførelse under første behandling til støtte for vores principielt positive holdning. Men fru Mette Groes gjorde nu opmærksom på, at det havde været meget dyrt i Esbjerg, fordi man havde stillet alle nødvendige ressourcer til rådighed, og så tilføjede fru Mette Groes: så flot vil man nok ikke være alle steder. Det er vist omtrent et ordret citat. Det var ærlig talt en ret afslørende bemærkning. Jeg er helt enig, må jeg sige, i fru Mette Groes' vurdering, og det er netop grunden til, at vi trods vores positive holdning til forslagenes hensigt ikke vil stemme for lovforslagene. Vi mener nemlig, at en integration gennemført uden de nødvendige ressourcer er værre end ingenting.

Ministerens ændringsforslag kan VS stemme for. Vi har faktisk haft en lille finger med i spillet ved deres udarbejdelse, selv om ministerens embedsmænd har været meget dygtige end vi til at udforme ændringsforslagene på en meget kompliceret måde, som sikkert er udmærket.

VS vil også stemme for det ændringsforslag, som er stillet af det konservative folkeparti, selv om en udskydelse næppe vil løse problemerne.

J. K. Hansen (S):

Jeg havde egentlig ikke tænkt mig at tage ordet under denne debat om særforsorgens udlægning, men hr. Ingolf Knudsen kalder mig herop. Hr. Ingolf Knudsen kom med en påstand om, at lovforslagene nr. L 186-188 ikke havde fået en forsvarlig behandling i undervisningsudvalget. Det mener jeg ikke kan stå uimodsagt, det kan ikke stå og svæve i luften.

Det er muligt, at hr. Ingolf Knudsen ikke har formået at koordinere sit arbejde inden for CDs folketingsgruppe mellem CDs ordfører i socialudvalget og CDs ordfører i undervisningsudvalget i denne sag. Men jeg kan fortælle hr. Ingolf Knudsen, at det har vi formået i den socialdemokratiske folketingsgruppe, og det tror jeg også man har i andre grupper. Vi har formået mellem vores medlemmer i de to udvalg og vore ordførere i de

to udvalg under hele behandlingen af denne sag om særforsorgens udlægning at have jævnlige konsultationer, både mellem gruppens medlemmer og mellem ordførerne.

Nu er det mere i min egenskab af formand for undervisningsudvalget, jeg er gået herop og har bestøget talerstolen. Jeg kan forsikre hr. Ingolf Knudsen om, hvis ikke hr. Ingolf Knudsen har deltaget i alle udvalgs-møder, at vi har hele tiden forsøgt at koordinere arbejdet mellem de to udvalg; det har de to udvalgsformænd gjort, det har udvalgssekretærene gjort; vi har haft jævnlige møder omkring hele dette spørgsmål, vi har koordineret de spørgsmål, der er stillet de to udvalg imellem, således at der ikke behøvede at være gengangere.

Den påstand, som hr. Ingolf Knudsen kommer med her fra folketingets talerstol om, at disse forslag ikke har fået en forsvarlig behandling, må jeg derfor på det skarpeste afvise.

Undervisningsministeren (Ritt Bjerregaard):

Jeg vil gerne indlede med at takke undervisningsudvalget for en særdeles grundig behandling, og denne tak retter jeg selvfølgelig både til formanden og ordførerne i denne sag. Det har været et meget stort og et ganske kompliceret område, og jeg synes, det har fået en grundig behandling.

Jeg var glad for, at det lykkedes for udvalget at finde tid til besøget i Ballerup kommune, så vi havde mulighed for at konstatere, hvordan nogle af problemerne bliver løst i praksis.

Jeg vil godt understrege, hvad jeg har understreget adskillige gange og også ved førstebehandlingen, at der først og fremmest er tale om en administrativ reform. Vi tager ikke med disse lovforslag stilling til, hvilken form for integration eller hvor meget integration der skal være. Det har været karakteristisk for mange af ordførerne, at det har været den side af sagen, de har hæftet sig ved, og der er da også givet udtryk for nogle hensigter i forbindelse med afgivelse af betænkningen. Det synes jeg er udmærket; det vil være vejledende for det videre arbejde. Men det, man tager stilling til på nuværende tidspunkt, er den administrative ordning.

Jeg forstår oprigtig talt ikke fru Ebba Stranges indstilling i denne sag. Fru Ebba

[Undervisningsministeren]

Strange erklærede sig enig i hensigten med lovforslagene og sagde så, at hun gerne ville have haft nogle bemærkninger med i betænkningen om, at integrationen skulle foregå i et afpasset tempo. Men det er jo simpelt hen det, lovforslaget går ud på. Lovforslaget går ud på, at denne integration kun sker i det tempo, amter og kommuner kan finde ud af det, og i det omfang amter og kommuner mener de har de fornødne ressourcer til det. Når vi ikke mente, at vi kunne have en sådan formulering i betænkningen, så hænger det først og fremmest sammen med, at dermed måtte man spørge sig selv, hvad lovforslaget egentlig gik ud på. Det har skuffet mig, at fru Ebba Strange på denne baggrund har ment, at SF ikke kunne medvirke til gennemførelse af lovforslagene.

Jeg skal ellers ikke knytte mange bemærkninger til indlæggene her i dag; det er ting, der har været drøftet i undervisningsudvalget.

Til fru Gertrud Stjernholm Niensens bemærkninger om integrationen i Norge og de forskrækkede bemærkninger om integrationen blot det generelle svar, at det træffer vi ikke afgørelse om med dette lovforslag. Det er ikke rigtigt, som fru Gertrud Stjernholm Nielsen sagde, at der ikke forelå noget om, at undervisningsministeren skulle udarbejde retningslinjer. Jo, det gør der. Det siges meget direkte i lovforslaget, at der skal laves disse udbygningsplaner, som dernæst skal til høring i kommuner og amter. Noget af den forskrækkelse, der har været givet udtryk for fra forskellige partiers side, hænger sammen med problemet generelt, men ikke med de lovforslag, vi her behandler.

Ingolf Knudsen (CD):

Hr. J. K. Hansen, som er formand for undervisningsudvalget, så sig nødsaget til at kommentere nogle af de betragtninger, jeg var kommet med med hensyn til udvalgets arbejde. Det forstår jeg da at formanden selvfølgelig må gøre. Den måde, formanden kommenterer på, understreger netop det, jeg forsøgte at sige, nemlig at disse lovforslag ikke er blevet behandlet grundigt nok. Dermed hentydede jeg til forslaget om, at man, inden man startede dette arbejde, havde en høring, som involverede både socialudvalg og undervisningsudvalg, for at disse udvalgs

medlemmer i fællesskab kunne sætte sig ind i grundprincipperne – ikke i paragrafferne, men i grundprincipperne, i forudsætningerne, få en indsigt i: hvad vil det sige at integrere, forstår vi integrationstanken på samme måde, er vi villige til at gå ind i dette arbejde, har vi forudsætninger for at diskutere og dermed et grundlag for at vedtage de love, som vi skal arbejde med?

Det er da rimeligt, at medlemmerne fra den socialdemokratiske gruppe taler sammen indbyrdes, men det er nu ikke den måde, jeg mener man koordinerer noget arbejde på. Skal man koordinere noget arbejde, er man nødt til at være fælles om den koordination, fælles om de debatter, der kan opstå, når man taler om den samme lovgivning.

Hermed sluttede forhandlingene.

Afstemning

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Overtagelse af særforsorgsundervisningen).

Ændringsforslag nr. 1 og 2 og § 1, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3 forkastedes, idet 56 stemte for, 77 imod; 4 stemte hverken for eller imod.

§ 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om specialundervisning for voksne.

§§ 1-5, ændringsforslaget, § 6, således ændret, og §§ 7-9 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik sluttelig til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om fritidsundervisning m. v. (Kompenserende specialundervisning).

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Anden behandling af:

Forslag til lov om boligydelse til pensionister.

(Lovforslag nr. L 157. Fremsat 18/1 78. Første behandling 24/1 78. Betænkning 19/5 78).

Der var stillet 46 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 14-18 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

14) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Indregning af pensionstillæg i grundbeløb, indtægtsregulering på grundlag af arbejdsindtægter for personer over 67 år og forhøjelse af pension til samgifte m. v.).

(Lovforslag nr. L 158. Fremsat 18/1 78. Første behandling 24/1 78. Betænkning 19/5 78).

Der var stillet 18 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

15) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om invalidpension m. v. (Indregning af pensionstillæg i grundbeløb og forhøjelse af pension til samgifte m. v.).

(Lovforslag nr. L 159. Fremsat 18/1 78. Første behandling 24/1 78. Betænkning 19/5 78).

Der var stillet 11 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

16) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om pension til enker m. fl. (Indregning af pensionstillæg i grundbeløb m. v.).

(Lovforslag nr. L 160. Fremsat 18/1 78. Første behandling 24/1 78. Betænkning 19/5 78).

Der var stillet 6 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

17) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Ændrede beregningsregler som følge